

Міністерство освіти і науки України
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

“ЗАТВЕРДЖЕНО”

Декан факультету
педагогіки та психології

_____ Т.О. Олефіренко
(підпис)

«_____» _____ 20__ р.

РОБОЧА ПРОГРАМА
нормативної навчальної дисципліни
ПСИХОЛОГІЯ СІМ'Ї
освітнього ступеня бакалавра
галузі знань 01 Освіта
спеціальності 012 Дошкільна освіта

Шифр за навчальним планом ВВ 2.3.05

Київ – 2020

Робоча програма розроблена на підставі навчальної програми „Психологія сім’ї” затвердженої на засіданні Вченої ради НПУ імені М. П. Драгоманова «01» вересня 2017 року, протокол № 1.

Розробник програми: кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри педагогіки і психології дошкільної освіти та дитячої творчості Андрущенко Наталія Вікторівна; кандидат психологічних наук, доцент Гальченко В.М.

Затверджено на засіданні кафедри педагогіки і психології дошкільної освіти та дитячої творчості «31» серпня 2020 р., протокол № 1.

Завідувач кафедри _____ Цветкова Г.Г. (підпис)

1. Опис дисципліни
Шифр дисципліни ВВ 2.3.05

Загальні характеристики дисципліни	Навчальне навантаження з дисципліни		Методи навчання і форми контролю
Галузь знань <i>01 освіта</i>	Кількість кредитів – 4		<p>Методи навчання: словесні – лекція, пояснення, бесіда; практичні – виконання практичних завдань, розробка схем, таблиць; самостійне вивчення теоретичного матеріалу, конспектування джерел та їх аналіз, розробка структурно-логічних схем, таблиць.</p> <p><i>Методи та форми дистанційного навчання</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - система Moodle https://moodle.npu.edu.ua/course/view.php?id=4874 - інтернет-конференція Google Meet.
Спеціальність <i>012 дошкільна освіта</i>	Загальна кількість годин – 120		
Освітній рівень: бакалавр	Денна	Заочна	
	Лекції		
	22 год.	6 год.	
	Семінарські (практичні) заняття:		
Статус дисципліни: Нормативна	14/10 год.	6 год.	<p><i>Форми поточного контролю:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – усний контроль у вигляді індивідуального та фронтального опитування, – письмовий контроль у вигляді модульних контрольних робіт.
Рік вивчення дисципліни за навчальним планом: 2021	10	—	
Семестр: VI	Лабораторні заняття:		
	—	—	
	Індивідуальна робота:		
	Самостійна робота:		
Тижневе навантаження (год.) - аудиторне: 4 - самостійна робота: 6	64 год.	78 год.	<p>Форма підсумкового контролю: Екзамен (тести\завдання в системі Moodle)</p>
Мова навчання – українська	Співвідношення аудиторних годин і годин СРС:		
	2/3	3/4	

Предмет дисципліни “Психологія сім’ї” в навчальному процесі.

Навчальна дисципліна “Психологія сім’ї” призначена для вивчення студентами соціально-психологічного факультету. Вона забезпечує розуміння психологічних та соціально-психологічних процесів і явищ, які відбуваються у сім’ї як соціальному інституті суспільства.

Предмет «Психологія сім’ї» як галузі психологічної науки вивчається в тісному зв’язку з соціальною психологією, етнопсихологією, основами психологічної корекції, а також соціологією, основами антропології та демографії, філософією, релігієзнавством, та іншими науками. У процесі засвоєння дисципліни особлива увага приділяється вивченню студентами проблем соціалізації особистості в сім’ї, спілкування та взаємодії подружжя, подолання сімейних конфліктів та досягнення згоди. Проблематика що вивчається посідає особливе місце у системі підготовки майбутніх фахівців.

Психологія сім’ї знаходиться в тісному взаємозв’язку з іншими дисциплінами практичного спрямування (основи психокорекції, психологічне консультування), основними розділами психології: загальною, віковою, соціальною, психодіагностикою, експериментальною психологією.

На сучасному етапі посилилися вимоги до психологів, які здійснюють психокорекційні заходи в галузі сімейних проблем. Це насамперед стосується практичної підготовки та засвоєння конкретних методів корекційного впливу.

Таким чином, вивчення студентами-психологами дисципліни психології сім’ї, теоретичне осмислення ними джерел, чинників, механізмів та закономірностей розвитку подружніх стосунків, практичне опанування засобів і методів психологічної допомоги та психокорекції, є провідним завданням дисципліни.

Основною метою навчальної дисципліни “Психологія сім’ї” є: формування в слухачів уявлень про домінуючу проблематику предмету що вивчається, засвоєння ними базових, концептуальних завдань з проблемних блоків програми та ознайомлення з прикладними практичними методами розробленими в даній галузі.

Основними завданнями у вивченні дисципліни є:

1. Сформувати у студентів систему знань про соціально-психологічні процеси і явища у сім’ї як соціальному інституті суспільства.
2. Виробити у студентів практичні уміння та навички щодо застосування психологічних знань про сім’ю у професійній діяльності практичного психолога в системі діяльності психологічної служби.
3. Розкрити студентам значення предмету та озброїти їх методикою оптимізації сім’ї в сучасних умовах життєдіяльності.

II. Основні результати навчання та компетентності

№ з/п	Результати навчання	Компетентності
1.	<p><i>Знати:</i> основні проблеми та завдання “Психології сім’ї” як міждисциплінарної галузі науки, її місце та роль у розбудові держави; теоретичні та практичні аспекти підходів сучасної світової психології до вивчення сучасної сім’ї як інституту держави; соціально-психологічні особливості міжособистісного спілкування та взаємовідносин у сім’ї.</p> <p><i>Вміти:</i> вивчати соціально-психологічні явища та процеси за допомогою методів, засобів та прийомів, які будуть використані у практичній роботі випускника університету; самостійно визначити і вивчати необхідну наукову літературу; проводити соціально-психологічне дослідження сім’ї та сімейних стосунків із застосуванням знань Психології сім’ї; володіти технікою консультування та психотерапії сімейних стосунків.</p>	<p>здатність до реалізації психологічного підходу у роботі з дітьми дошкільного віку;</p> <p>-володіння методами вивчення рівнів компетенції дитини в різних сферах діяльності;</p> <p>-здатність володіння технологіями керівництва навчально-пізнавальними процесами в різних сферах життєдіяльності</p>
2.	<p>Ознайомитись з історією становлення Психології сім’ї як міждисциплінарної галузі науки; з основними поняттями та категоріями Психології сім’ї; досягненнями світової психології в сфері надання психологічної допомоги сучасній сім’ї. Засвоїти предмет «Психологія сім’ї», його структуру та зв’язок з іншими науками; методи, основні підходи до проведення соціально-психологічних досліджень сім’ї; соціально-психологічні особливості психологічної корекції сім’ї та сімейних стосунків.</p>	

III. Структура дисципліни

№	Назва теми	Кількість годин,				Форми контролю
		Всього год/кред	з них			
			Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	
МОДУЛЬ 1. ВВЕДЕННЯ В ПСИХОЛОГІЮ СІМЕЙНИХ ВІДНОСИН. СУЧАСНІ НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ДОСЛІДЖЕННЯ РОДИНИ.						
1.	ТЕМА 1. Основи психології сімейних стосунків. Сучасні наукові підходи до дослідження сім'ї.	12	2	4	6	О, Т, Д
2.	ТЕМА 2. Психологічне консультування родини.	18	4	4	10	О, Т, Д
МОДУЛЬ 2. СТАНОВЛЕННЯ ІНТИМНИХ СТОСУНКІВ: СПІЛЬНЕ ЖИТТЯ.						
3.	ТЕМА 3. Вибір партнера і фактори ризику при вступі до шлюбу.	18	4	4	10	О, Т, Д
4.	ТЕМА 4. Роль батьків в подружніх стосунках дітей.	16	2	4	10	О, Т, Д, ТЗ
5.	ТЕМА 5. Рольова структура шлюбу та сім'ї.	12	2	4	6	О, Т, Д
6.	ТЕМА 6 Сімейне планування, народження й виховання дітей.	12	2	4	6	О, Т, Д
МОДУЛЬ 3. КРИЗОВІ ПЕРІОДИ В СІМЕЙНО-ПОДРУЖНІХ СТОСУНКАХ.						
7.	ТЕМА 7 Кризова комунікація: конфлікт у шлюбно-сімейних стосунках.	16	4	4	8	О, Д
МОДУЛЬ 4. НАСИЛЬСТВО ТА НЕРВОВО-ПСИХІЧНІ РОЗЛАДИ В РОДИНІ.						
8.	ТЕМА 8. Історія виявлення й наукового визначення насильства в родині.	16	2	6	8	О, Т, Д, ТЗ
9.	Модульний контроль	2			Т	
10.	Модульний контроль	2			О	
11.	Підсумковий контроль	Іспит				
	Всього годин	120	22	34	64	

Скорочення:

опитування – О;

диспут, обговорення – Д;

тести – Т;

творче завдання – ТЗ;

IV. Тематика та зміст лекційних, семінарських занять, самостійної роботи студентів

Результати навчання	Навчальна діяльність	Робочий час студента	Оцінювання у балах
<p>Знати основні поняття, методологію, методи завдання та принципи психологічної роботи з родиною.</p>	<p align="center">МОДУЛЬ 1. ВВЕДЕННЯ В ПСИХОЛОГІЮ СІМЕЙНИХ ВІДНОСИН. СУЧАСНІ НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ДОСЛІДЖЕННЯ РОДИНИ.</p> <p>Тема 1. Основи психології сімейних стосунків. Сучасні наукові підходи до дослідження сім'ї. Лекція</p> <p align="center">План лекції</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Специфіка вивчення наукової дисципліни "Психологія сім'ї" 2. Дослідження шлюбу та родини. 3. Теоретичні основи дослідження родини й шлюбу. 4. Основні параметри сімейної структури. 5. Чисельність родин й їхня структура. 6. Настанови та мотиви брачно-сімейної поведінки. <p align="center">Завдання для самостійної роботи студента</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Підготувати відповіді на питання семінарського заняття; самостійно опрацювати основну літературу. 2. Розглянути питання: <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Розвиток науки про родину й історичні зміни родини та шлюбу. 2.2. Подружня угода. 2.3. Життєвий цикл родини. 2.4. Сімейні міфи. 2.4. Сімейні правила. <p align="center">Література</p> <p>Основна: 1, 2, 3, 4, 7 Додаткова: 3, 4, 11 Інтернет-ресурси: 1, 3, 5, 7</p> <p align="center">Семінарське заняття Родина як культурно-історичний феномен.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Проблема визначення родини. 2. Функції родини. 	<p align="center">2</p> <p align="center">6</p>	<p align="center">2</p>

<p>Розуміти зміст понять: «сімейний міф», «сімейний гомеостаз», «значимі близькі». Знати основні види психологічної допомоги сім'ям.</p>	<p>3. Структура родини. 4. Динаміка родини. 5. Трансформації інституту сучасної родини. 6. Сучасна родина й порушення її функціонування. 7. Типи порушень функціонування родини, що обумовлюють психічну травматизацію особистості.</p> <p>Тема 2. Психологічне консультування родини. Лекція</p> <p>План лекції</p> <p>1. Основні види психологічної допомоги родині. 2. Основи сімейного психологічного консультування 3. Етапи сімейного консультування. 4. Сучасні підходи до психологічного консультування родини.</p> <p>Завдання для самостійної роботи студента</p> <p>1. Підготувати відповіді на питання семінарського заняття; самостійно опрацювати основну літературу. 2. Розглянути питання: Специфіка консультування подружньої пари. Консультування одного з подружжя. Основні підходи до сімейного консультування. Стадії процесу консультування. Методи та прийоми, що використовуються в сімейному консультуванні. Основні підходи сімейного консультування. Назвіть основні типи практики роботи сімейних консультантів. У чому полягають основні вимоги до роботи з подружньою парою?</p> <p>Література</p> <p>Основна: 1, 2, 3, 4, 6, 7 Додаткова: 1, 2, 3, 4, 6 Інтернет-ресурси: 1, 2, 6, 7, 9</p> <p>Семінарське заняття Методи психологічної діагностики сім'ї.</p> <p>1. Методи соціально-психологічної діагностики проблем родини. Діагностика дошлюбних стосунків.</p>	<p>2</p> <p>4</p> <p>4</p> <p>10</p> <p>2</p>	<p>4</p> <p>2</p>
--	--	---	-------------------

<p>Знати основні напрями та підходи в консультування перед шлюбних пар.</p>	<p>Діагностика шлюбно-сімейних стосунків. Діагностика дитячо-батьківських проблем. 2. Вивчення родини й діагностика її порушень.</p> <p>МОДУЛЬ 2. СТАНОВЛЕННЯ ІНТИМНИХ СТОСУНКІВ: СПІЛЬНЕ ЖИТТЯ.</p> <p>Тема 3. Вибір партнера і фактори ризику при вступі до шлюбу. Лекція</p> <p>План лекції</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Теорії вибору шлюбного партнера. 2. Фактори, що сприяють розлученню . 3. Фактори, що сприяють зміцненню сімейних стосунків. 4. Передшлюбне залицяння. 5. Види любові. 6. Мотивація вступу до шлюбу. <p>Завдання для самостійної роботи студента</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Підготувати відповіді на питання семінарського заняття; самостійно опрацювати основну літературу. 2. Розглянути питання: Психологічні основи міжособистісних стосунків між юнаком та дівчиною, як важлива передумова майбутнього сімейного життя. Товаришування і дружба. Кохання як найвище людське почуття. Культура спілкування серед молодих людей. Культура поведінки закоханих. Конфлікт між молодими людьми. 3. Назвіть види психологічного консультування дошлюбної і предшлюбної пари. 4. У чому особливості консультування дошлюбної і предшлюбної пари по телефону довіри? 5. Розкрийте зміст консультування як інформування (психологічної освіти). 6. Які особливості індивідуального психологічного консультування дошлюбної пари? 7. Обґрунтуйте перевагу й недоліки групового психологічного консультування дошлюбної пари. 8. Назвіть методи індивідуального психологічного консультування по питанню вибору партнера. 9. Опишіть методи групового психологічного 	<p>2</p> <p>4</p> <p>4</p> <p>10</p>	<p>4</p> <p>2</p>
---	---	--------------------------------------	-------------------

	<p>консультування дошлюбної пари.</p> <p style="text-align: center;">Література</p> <p>Основна: 1, 3, 4, 7 Додаткова: 4,8, 11 Інтернет-ресурси: 2, 3, 8, 13</p> <p style="text-align: center;">Семінарське заняття Проблеми молоді родини.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ідеалізація партнера. 2. Адаптація. 3. Ролі в родині. 4. Механізми інтеграції родини. 5. Соціально-психологічний механізм "спільності долі". 6. Соціально-психологічний механізм "емоційної ідентифікації з родиною". 7. Дошлюбне й предшлюбне психологічне консультування. <p>Тема 4. Роль батьків в подружніх стосунках дітей. Лекція</p> <p style="text-align: center;">План лекції</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Комбінації родинних стосунків. 2. Фактори, що впливають на відносини з батьками партнера. 3. Техніки покращення стосунків з батьками чоловіка. 4. Спільне складання генограм міжособистісних стилів. 5. Сесії з батьківською сім'єю. 6. Присутність батьків чоловіка/дружини на терапевтичних сесіях. <p style="text-align: center;">Завдання для самостійної роботи студента</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Підготувати відповіді на питання семінарського заняття; самостійно опрацювати основну літературу. 2. Розглянути питання: <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Роль батька в соціалізації дітей. 2.2. Роль матері в соціалізації дітей. 2.3. Бабусі й дідусі. 2.4. Роль сиблінгів. 2.5. Соціалізація в родині й творчий потенціал особистості. 2.6. Тип спрямованості на творчість. 2.7. Тип спрямованості інтересів на пізнання. 2.8. Тип спрямованості на роботу. 	2	2
--	---	---	---

<p>Розуміти значення процесу соціалізації, основні принципи роботи з батьківськими родинками.</p>	<p>2.9. Гармонійний тип спрямованості особистості.</p> <p>2.10. Волелюбний-гедоністичний тип спрямованості особистості.</p> <p style="text-align: center;">Література</p> <p>Основна: 1, 2, 4, 5, 6 Додаткова: 2, 3, 4, 11 Інтернет-ресурси: 2, 4, 6, 7</p> <p style="text-align: center;">Семінарське заняття Сім'я та соціалізація особистості.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Статус єдиної дитини. 2. Близнюки. 3. Вплив інтервалів між народженням дітей. 4. Роль соціалізаторів у розвитку дітей. 5. Цілеспрямований вплив на дитину в родині. 6. Типологія дитячих характерів. 7. Види неправильного виховання. 8. Життестійкість дітей. 9. Стили батьківської поведінки. 10. Соціалізація. <ol style="list-style-type: none"> 10.1. Стадії соціалізації. 10.2. Інститути соціалізації. 10.3. Сімейна соціалізація. 10.4. Структура родини. <p>Тема 5. Рольова структура шлюбу та сім'ї. Лекція</p> <p style="text-align: center;">План лекції</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Рольова структура шлюбу й родини. 2. Теорія ролі. 3. Стативно-рольова теорія. 4. Проблема виховання в неповній родині. 5. Гендерні проблеми в родині. 6. Консультування з сексуальних проблем. <p>Завдання для самостійної роботи студента</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Підготувати відповіді на питання семінарського заняття; самостійно опрацювати основну літературу. 2. Розглянути питання: Основні підходи до розуміння сумісності подружжя. Сексуальні взаємини. Найпоширеніші типи сексуальних проблем й 	<p style="text-align: center;">2</p> <p style="text-align: center;">10</p> <p style="text-align: center;">2</p> <p style="text-align: center;">2</p>	<p style="text-align: center;">2</p> <p style="text-align: center;">2</p>
---	--	--	---

<p>Знати основи та зміст консультування з подружніх проблем.</p>	<p>їхнє лікування. Ревнощі. Типи ревнощів. Подружні зради.</p> <p style="text-align: center;">Література</p> <p>Основна: 2, 3, 6 Додаткова: 3, 4, 5, 6 Інтернет-ресурси: 2, 4, 6, 8</p> <p style="text-align: center;">Семінарське заняття Вибір партнера. Сексуальна поведінка людини й сексуальність у шлюбі.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ендогамія, міжгруповий шлюб, екзогамія та табу на інцест. 2. Фактори вибору партнера. 3. Моделі вибору партнера. 4. Сексуальні ролі й соціальні норми. 5. Сексуальне й подружнє пристосування. 6. Сексуальна комунікація: наукові внески дослідників. 7. Сексуальна ексклюзивність і ревнощі в шлюбі. 8. Зміст й організація консультування із приводу подружніх проблем. <p>Тема 6. Сімейне планування, народження й виховання дітей. Лекція</p> <p style="text-align: center;">План лекції</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Вагітність, переживання вагітності. 2. Процес народження. 3. Батьки й діти. 4. Позитивні й негативні аспекти, пов'язані з появою в шлюбі дітей. 5. Процес становлення батьків. 6. Зміна батьківських ролей. 7. Види батьківства. <p>Завдання для самостійної роботи студента</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Підготувати відповіді на питання семінарського заняття; самостійно опрацювати основну літературу. 2. Розглянути питання: <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Планування родини: засоби контрацепції. 2.2. Завдання, що стоїть перед майбутніми батьками. 	<p style="text-align: center;">2</p> <p style="text-align: center;">6</p> <p style="text-align: center;">2</p>	<p style="text-align: center;">2</p> <p style="text-align: center;">2</p>
--	---	---	---

<p>Знати основи консультування батьків з приводу складнощів у взаєминах з дітьми.</p>	<p>2.3. Реверсивний підхід: як діти впливають на батьків.</p> <p>2.4. Вплив сімейної динаміки на взаємини чоловіка й жінки.</p> <p>2.5. Завдання розвитку в сімейному житті чоловіка й жінки.</p> <p style="text-align: center;">Література</p> <p>Основна: 2, 3, 5, 7 Додаткова: 2, 4, 8, 11 Інтернет-ресурси: 3, 4, 5, 8</p> <p style="text-align: center;">Семінарське заняття Процес взаємодії в сімейно- подружніх стосунках: комунікація.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Види й рівні комунікації. 2. Культурні особливості, що впливають на процес комунікації. 3. Проблеми в комунікації 4. Поліпшення якості комунікації. 5. Зміст сімейної комунікації чоловіка та жінки (за Л. Берг-Крос). 6. Методи поліпшення подружньої комунікації (за Л. Берг-Крос). 7. Консультування родини із приводу складностей у взаєминах з дітьми. 8. Консультування батьків із приводу складностей у взаєминах з дорослими дітьми. <p style="text-align: center;">МОДУЛЬ 3. КРИЗОВІ ПЕРІОДИ В СІМЕЙНО-ПОДРУЖНІХ СТОСУНКАХ. Тема 7. Кризова комунікація: конфлікт у шлюбно-сімейних стосунках. Лекція</p> <p style="text-align: center;">План лекції</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Основні види сімейних криз. 2. Еволюційні кризи. 3. Ситуаційні кризи. 4. Подружні й сімейні конфлікти. Причини. 5. Види та стадії конфлікту 6. Техніки вирішення конфлікту. <p style="text-align: center;">Завдання для самостійної роботи студента</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Підготувати відповіді на питання семінарського заняття; самостійно опрацювати основну літературу. 2. Розглянути питання: Причини й наслідки гніву в подружніх 	<p style="text-align: center;">2</p> <p style="text-align: center;">6</p>	<p style="text-align: center;">2</p>
---	---	---	--------------------------------------

<p>Знати основні засади психологічного супроводу процесі розлучення.</p>	<p>взаєминах: раціональний й ірраціональний гнів. Конструктивна реакція на гнів партнера. Гнів і насильство. 3. Охарактеризуйте поняття "соціальна мережа". 4. У чому суть консультування, орієнтованого на "мережу"? 5. Які основні проблеми партнерів у ситуації розлучення? 6. Які види терапії можуть бути використані на різних етапах розлучення? 7. Чому виникає необхідність психологічного супроводу при розлученні?</p> <p style="text-align: center;">Література</p> <p>Основна: 3, 4, 7 Додаткова: 2, 5, 7, 8, 9 Інтернет-ресурси: 3, 4</p> <p style="text-align: center;">Семінарське заняття Завершення подружньо-сімейних стосунків.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Розлучення. 2. Тенденції й фактори розлучень. 3. Теоретична модель розлучення . 4. Стадії розлучення. 5. Причини розлучень. 6. Причини росту розлучень в Україні. 7. Періодизація процесу якій відбувається після розлучення. 8. Правила в бинуклеарній родині. 9. Наслідки розлучення для чоловіків, жінок і дітей. 10. Вплив розлучення батьків на дітей. 11. Повторні шлюби. <p style="text-align: center;">Семінарське заняття. Консультування на стадії розлучення.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Основні напрямки психологічної допомоги в ситуації розлучення. 2. Зміст і форми психологічного супроводу при розлученнях. 3. Психотерапія дітей у ситуації розлучення батьків. 4. Методи роботи із соціальною "мережею". 5. Парна терапія в ситуації розлучення. <p style="text-align: center;">МОДУЛЬ 4. НАСИЛЬСТВО ТА НЕРВОВО-ПСИХІЧНІ РОЗЛАДИ В РОДИНІ.</p> <p>Тема 8.</p>	<p style="text-align: center;">2</p> <p style="text-align: center;">4</p> <p style="text-align: center;">10</p>	<p style="text-align: center;">2</p> <p style="text-align: center;">2</p>
--	--	--	---

	<p>Історія виявлення й наукового визначення насильства в родині.</p> <p>Лекція</p> <p>План лекції</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Історія виявлення проблеми насильства в родині в США. 2. Проблема наукового дослідження "насильства в родині". 3. Роль соціального конструювання у визначенні проблеми насильства в родині. <p>Завдання для самостійної роботи студента</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Підготувати відповіді на питання семінарського заняття; самостійно опрацювати основну літературу. 2. Розглянути питання: Проблеми внутрішньо-сімейної агресії. Вплив тілесних покарань на психологічний розвиток дитини. <p>Література</p> <p>Основна: 4, 5, 7, 8 Додаткова: 2, 6, 8, 10, 11 Інтернет-ресурси: 7, 8, 9</p> <p>Семінарське заняття.</p> <p>Теорії насильства в родині.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Макросоціологічні (соціологічні) теорії насильства в родині. 2. Мікросоціологічні (психологічні) теорії насильства в родині. 3. Історія вивчення й фактори домашнього насильства в Росії. <p>Семінарське заняття.</p> <p>Особливості сімейної психотерапії при деяких нервово-психічних розладах.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сімейна психотерапія при неврозах і психосоматичних розладах. 2. Сімейна психотерапія при шизофренії. 3. Сімейна психотерапія при психопатіях й акцентуаціях характеру в підлітків. 4. Сімейна психотерапія при алкоголізмі. 	<p>4</p> <p>4</p>	<p>2</p> <p>2</p>
--	--	-------------------	-------------------

<p>Знати основні передумови та наслідки насильства в родині.</p>		<p>2</p>	
		8	2
		4	2
		4	2

	Модульний контроль	4	20
	Всього	120	60

V. Розподіл балів, які отримують студенти

Приклад для екзамену

Поточне тестування та самостійна робота											Підсумковий тест (екзамен)	Сума
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2			Змістовий модуль 3				40	100
T1	T2	T3	T4	T1	T2	T3	T1	T2	T3	T4		
5	5	5	5	5	5	10	5	5	5	5		

T1, T2 ... T12 – теми змістових модулів.

Критерії оцінювання знань студентів

Оцінка	Критерії оцінювання
«відмінно»	ставиться за повні та міцні знання матеріалу в заданому обсязі, вміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; за знання основної та додаткової літератури; за вияв креативності у розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь.
«добре»	ставиться за вияв студентом повних, систематичних знань із дисципліни, успішне виконання практичних завдань, засвоєння основної та додаткової літератури, здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. Але у відповіді студента наявні незначні помилки.
«задовільно»	ставиться за вияв знання основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхову обізнаність з основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою; можливі суттєві помилки у виконанні практичних завдань, але студент спроможний усунути їх із допомогою викладача.
«незадовільно»	виставляється студентові, відповідь якого під час відтворення основного програмового матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення. Таким чином, оцінка «незадовільно» ставиться студентові, який неспроможний до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення ЗВО без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни.

**Шкала оцінювання результатів ПОТОЧНИХ (СЕМЕСТРОВИХ)
видів навчальної діяльності: національна та ECTS**

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для оцінювання результатів поточних (семестрових) видів навчальної діяльності
54-60	A	відмінно
48-53	B	добре
42-47	C	
39-41	D	
36-38	E	задовільно
21-35	FX	незадовільно з можливістю повторного виконання окремих видів навчальної діяльності
0-20	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

**Шкала оцінювання результатів ЕКЗАМЕНУ:
національна та ECTS**

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену
36-40	A	відмінно
32-35	B	добре
28-31	C	
26-27	D	
24-25	E	задовільно
14-23	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-13	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену
90 – 100	A	Відмінно
80-89	B	Добре
70-79	C	
65-69	D	
60-64	E	Задовільно
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

За системою КНТЕУ	за шкалою ECTS	за національною системою	Визначення
90-100	A	відмінно	Студент повно та ґрунтовно засвоїв всі теми навчальної програми, вміє вільно та самостійно викласти зміст всіх питань навчальної дисципліни, робити висновки, розуміє її значення для своєї професійної підготовки, повністю виконав всі завдання, ґрамотно виконав індивідуальну творчу роботу. Брав участь в олімпіадах, конкурсах, конференціях.
82-89	B	добре	Студент недостатньо повно та ґрунтовно засвоїв окремі питання навчальної програми. Вміє самостійно викласти зміст основних питань навчальної дисципліни, виконав всі завдання модульного контролю, виконав індивідуальну творчу роботу з певними неточностями.
75-81	C	добре	Студент недостатньо повно та ґрунтовно засвоїв деякі теми навчальної програми, не вміє достатньо самостійно викласти зміст деяких питань навчальної дисципліни, окремі завдання модульного контролю виконав не повністю, при виконанні індивідуальної творчої роботи допустив помилки.
69-74	D	задовільно	Студент засвоїв лише окремі теми навчальної програми. Не вміє вільно самостійно викласти зміст основних питань навчальної дисципліни, окремі завдання модульного контролю не виконав, індивідуальну творчу роботу виконав з серйозними недоліками.

60-68	E	задовільно	Студент засвоїв лише окремі питання навчальної програми. Не вміє достатньо самостійно викласти зміст навчальної дисципліни, виконав лише окремі завдання модульного контролю, індивідуальну творчу роботу виконав з численними грубими помилками.
35-59	FX	незадовільно	Студент не засвоїв більшості тем навчальної програми, не вміє викласти зміст більшості основних питань навчальної дисципліни, не виконав більшості завдань модульного контролю, не виконав індивідуальну творчу роботу.
1-34	F	незадовільно	Студент не засвоїв навчальної програми, не вміє викласти зміст навчальної дисципліни, не виконав модульного контролю, не виконав індивідуальну творчу роботу.

Якщо протягом триместру студент отримав менш, ніж 60 балів, він повинен самостійно вивчити передбачені програмою теми, навчально-методичну літературу та скласти залік.

VI. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основні

1. Андреева Т. В. Семейная психология: Учеб. пособие. / Андреева Т. В. — СПб.: Речь, 2004. — 244 с.
2. Лысова А. В. Психология семьи. / Лысова А. В. — Владивосток: Изд-во Дальневосточного университета, 2003. — 210 с.
3. Мишина Г. И. Семейные конфликты и семейная психотерапия. / Мишина Г. И. — Л., 1976. — 240 с.
4. Психологія сімейних взаємин: навч. пос. / М. С. Корольчук, П. П. Криворучко та інш.; за загал. ред. М. С. Корольчука. — К.: Ніка-Центр, 2010. — 296 с.
5. Психология семейных отношений с основами семейного консультирования. / Е. И. Артамонова, Е. В. Екжанова, Е. В. Зырянова и др., ред. Е. Г. Силяева. - М.: Академия, 2002. — 480 с.
6. Филиппова Ю. Ф. Психологические основы работы с семьей: Учебное пособие. / Филиппова Ю. Ф. — Ярославль, 2003. — 87 с.
7. Цимбалюк І. М. Психологічне консультивання та корекція: Модульно-рейтинговий курс: Навч. пос. для студ. ВНЗ. / Цимбалюк І. М. — К.: Професіонал, 2005. — 656 с.
8. Эйдемпллер Э., Юстицкис В. Психология и психотерапия семьи. / Эйдемпллер Э., Юстицкис В. — СПб.: Питер, 1999. — 656 с.

Додаткові

1. Абрамова Г. С. Практическая психология. Учебник для ВУЗов. / Абрамова Г. С. — М.: Академ. Проект, 2000. — 410 с.
2. Александров А. А. Психодиагностика и психокоррекция. / Александров А. А. — СПб: Питер, 2006. — 315 с.
3. Александрова А. А. Современная психотерапия: Курс лекций. / Александрова А. А. — СПб, 1997. — 430 с.
4. Берг-Кросс Л. Б. Терапия супружеских пар / Берг-Кросс Л. Б., пер. с англ. Н. Рассказовой, А. Багрянцевой. - М.: Изд-во Института психотерапии, 2004. - 528 с.
5. Бондаренко А.Ф., Психологическая помощь: теория и практика. / Бондаренко А.Ф. — К., 1997. — 410 с.
6. Буль П. И. Основы психотерапии. / Буль П. И.— Л., 1974. — 210 с.
7. Бурлачук А. Ф., Основы психотерапії: Навч. посібник. / Бурлачук А. Ф. — К.: Никос-центр, 2001. — 210 с.

8. Вельвовский И. З. Руководство по психотерапии. / Вельвовский И. З. – Ташкент, 1979. – 210 с.
9. Гройсман А. Л. Коллективная психотерапия. / Гройсман А. Л. – М., 1960. – 324 с.
10. Групповая психотерапия / Под ред Б.Д. Карвасарского. – М., 1990. – 210 с.
11. Сатир В. Психотерапия семьи. / Сатир В.— СПб.: Речь, 2000. – 312 с.

Интернет – ресурсы

1. <http://libraryonline.ru/category/psixologiya>
2. <http://psyfactor.org>
3. <http://hpsy.ru>
4. <http://psihoanaliz.ru/biblioteka>
5. <http://www.gumer.info>
6. <http://www.koob.ru>
7. <http://www.psihologu.ru>
8. <http://chitalka.info/psy.html>
9. http://abc.vvsu.ru/Books/psix_politiki
10. <http://flogiston.ru/library/conspects>
11. <http://labazov.livejournal.com/53374.html>
12. <http://www.twirpx.com/library/>
13. <http://www.myword.ru>